

стимулювало АФА кореневих бульбочок за оптимальних умов вирощування впродовж всього вегетаційного періоду сої та забезпечувало підвищення цього показника з 63 до 144% відносно рослин контролю 1. За впливу недостатнього водозабезпечення також зафіксовано високі значення АФА у симбіотичних системах, які перевищували значення контролю 2 на 23% – у фазу бутонізації, на 172% – у фазу цвітіння та

на 116% – у фазу формування бобів. Доведено, що інокуляція насіння комплексними бактеріальними препаратами, виготовленими на основі *V. japonicum* В1-20 із вмістом нанокарбоксилатів Со та Ge, у концентрації 1:1000, може стати одним із важливих засобів у технологіях вирощування сої для підвищення азотфіксувального потенціалу та стійкості рослин до недостатнього водозабезпечення.

УДК 578.85/86

Цвігун В.О. кандидат біол. наук, завідувач лабораторії екології вірусів та біобезпеки ім. академіка АЛ. Бойка

Сус Н.П. науковий співробітник лабораторії екології мікроорганізмів

Пилипчук Т.В. науковий співробітник лабораторії екології вірусів та біобезпеки ім. академіка АЛ. Бойка

Боцула О.І. к.е.н. завідувач відділу агроєкології і біобезпеки

Інститут агроєкології і природокористування НААН України

E-mail: vika-natcevich@ukr.net

МОНІТОРИНГ ВІРУСНИХ ХВОРОБ, ЩО УРАЖУЮТЬ ОВОЧЕВІ КУЛЬТУРИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Вірусні захворювання є одним з основних обмежуючих факторів у вирощуванні якісної сільськогосподарської продукції. Кількість вірусів, які інфікують культурні рослини, невпинно зростає через адаптацію нових сільськогосподарських практик, глобальне потепління та поширення векторів, а також глобалізацію, що супроводжується масовим і швидким обміном насіння та посадковим матеріалом між різними регіонами земної кулі. Згідно останнього звіту комітету з таксономії вірусів, на сьогодні відомо більше 1000 вірусів рослин, причому більше 300 вірусів уражують овочеві культури. Вірусні хвороби призводять до 45-80% втрат урожаю та є суттєвою проблемою для виробників рослинної продукції.

Метою даної роботи було проаналізувати сучасний стан поширення вірусів, що уражують овочеві культури, з визначенням їх видового складу в умовах відкритого ґрунту на території України.

Рослинні зразки родини *Cucurbitaceae* з характерними симптомами відбирали з агроценозів наступних регіонів України: Вінницької, Київської, Полтавської, Черкаської, Херсонської і Одеської областей. На рослинах огірків, кабачків, гарбузів, цукіні, помідорах, баклажанах та перцю овочевого спостерігали наступні симптоми: зморшкуватість, деформацію, гофрування та пожовтіння листкових пластинок; жовту мо-

заїку та ниткоподібність листкових пластинок; темно-зелені плями різного розміру, бугристі нарости на плодах та їх деформацію.

Детекцію вірусу проводили за допомогою імуноферментного аналізу (ІФА) із використанням тест-системи фірми Loewe (Німеччина). Результати реєстрували на автоматичному ІФА-аналізаторі Thermo Labsystems Opsismk (США) при довжині хвилі 405 нм. За позитивний результат приймався показник E_{405} , що втричі перевищував показник негативного контролю. Як результат використовували середній показник (середньоарифметичне), оскільки внесення зразків проводили в трьохкратній повторності.

Отже, результати досліджень показали наявність 7 вірусів на рослинах томату, а саме: вірусу жовтої мозаїки цукіні, вірусу мозаїки кавуну, вірусу огіркової мозаїки, вірусу тютюнової мозаїки, Х-вірусу картоплі, вірусу плямистого в'янення томатів та вірусу мозаїки томату.

Визначення ареалу розповсюдженості, механізмів передачі, кола рослин-господарів, реакції на зміни оточуючого середовища дає можливість прогнозувати появу та розвиток вірусних хвороб і правильно виробляти стратегію і тактику боротьби з ними – запровадження стійких сортів, цілеспрямована боротьба з резервантами та переносками, отримання безвірусного посадкового матеріалу.